

Irena Zatloukalová: Rodiny se dvěma generacemi dětí.

Komentáře a hodnocení vedoucího kurzu

Práce Ireny Zatloukalové je napsána pečlivým způsobem. Autorka pečlivě zasazuje téma svého výzkumu (rodiny se dvěma „generacemi“ dětí) do kontextu současných poznatků o změnách v rodině. Představuje své téma jako problém, kterému dosud nebyla věnována badatelská pozornost. Klade si otázku, zda matky včlověk vzdálených sourozenců nějak změnily způsoby výchovy u svých pozdějších dětí. Klade si tedy otázku, která by mohla přispět k debatě o historických změnách rodičovské výchovy. Zdráždí vstupní, „převýzkumný“ a do jisté míry metodologický charakter své studie:

Soudím, že volba tématu je velmi šťastná. Především zkoumáním této otázky by mohlo přinést světlo do mechanismů změny výchovných přístupů rodičů a ujasnit otázku, zda jsou tyto změny vázány na generacioní zkušenost a podmínky výměnou generace rodičů (jak soudí ve své teorii Loyd de Mause), nebo zda se tato změna může odehrávat v současných kontextech pozdní modernity i rychleji, již v rámci jedné rodičovské generace. To jsou pro pole současné sociologie dětství mimořádně zajímavé otázky a práci Ireny Zatloukalové je nutno ocenit v tomto směru jako velmi invenční. Práci je nutno pochválit také za pečlivý popis metodologického přístupu, který svědčí o dobré metodologické připravenosti a badatelské senzitivitě autorky.

Při vlastním pozorování (analýze rozhovorů) si autorka všimá motivu objekt versus autonomie, pokud jde o rodičovské pojetí dětí. (Možná je lépe tuto dichotomii označit jako „objekt“ versus „subjekt“, nebo ještě precizněji „závislý objekt“ versus „autonomní subjekt“.) Tato dichotomie jako klasifikační kategorie pro sledování změny v rodičovské výchově je myslím velice dobrá a produktivní volba a chválím autorku za sociologickou intuici a aplikaci této kategorizace při analýze. Navíc to má své dobré zakotvení v současné teorii dětství (viz teorie individualizace a diskuse o autonomizaci dětí a dětství v sociologii).

Autorka pečlivě mapuje řadu oblastí změny v dnešním dětství, které se vynořily v rozhovorech s matkami. Mnohé jsou samy o sobě zajímavými podněty na samostatný výzkum. Například proměna hranic dětského/dospělého (rodičovského) území v prostoru domácnosti (většinou role televize jako společníka dětí), nástup sektorace času atd. Ukázky z výpovědí autorka vhodně doplňuje zajímavými komentáři

a pokusy hledat možná zobecnění. Paletu teoretických zakotvení nabízí v samostatné kapitole, následující po zmapování rozhovorů. Prokazuje zde dobrou orientaci v literatuře. K tématu proměny rodičovské výchovy doporučuji autorce seznámit se s teorií Loyda de Mause (Maus:History of Childhood), která by mohla být zvláště užitečným rámcem.

Práce je zakoněna metodologickou reflexí a úvahami o možných způsobech doplnění metodologického postupu. K tomu jen jednu poznámku. V textu je implicitně patrná víra autorky v možnost najít nějaký úplný, pravdivý („nezkreslený“) obraz toho, jak vlastně dětství v těchto rodinách „dvou generací“ dětí vypadá/vypadalo, jaké jsou/byly výchovné praktiky. Nechci brát autorce tuto pozitivistickou víru, ale pokud se vydala na cestu kvalitativního výzkumu a teoretického přístupu sociálního konstruktivismu, bude se s tím velmi trápit a dostávat do etných rozporů. Nakonec bude muset přestoupit na jinou „víru“ – totiž že může existovat mnoho různých interpretací skutečnosti, aniž by jedna byla více pravdivá („nezkreslená“) než jiná. Anebo odejít od kvalitativního výzkumu. To však neznamená, že návrh získat více výpovědí od různých aktérů (otec, děti samotných) považuje za nedobrý. Naopak, umožní plastičtější obraz o konstruované realitě dětství, včetně kontradikcí, které jsou podstatnou součástí této, stejně jako každé jiné sociální reality.

Práci Ireny považuji za velmi slušný a výzkumnicky poctivý pokus otevřít nesmírně zajímavé výzkumné téma s korektním analytickým přístupem při prvním mapování pořízených rozhovorů.

Práci hodnotím jako výbornou! (A)

Igor Nosál